

S O K F É L E.

11. Szám. Béts. Februárius 5-dikén. 1833

Emlékeztető Jegyzetek.

F e b r u á r i u s.

2. Febr. — 1729 született Lessing Camenzben. A' Ts. K. udvari játékszín pompásan üli ma születése ünnepét. — 1799. Mantua a' Frantziák hatalmába kerül, 's völle egész felső Olasz Ország. — 1801. III György megnyitja először Anglia 's Irland egyesült parlamentjét.

3. Febr. — 1114 † Könyves Kálmán Király. Legszebb emléke bölts törvénye: „De sagis quae non sunt, nulla fiat quaestio.“ — 1825. Egy rettentő szélvész, az éjszaki tenger hullámain a' szárazra hajtja. Hollandiában 's Németországban számtalan ember a' dühögő habok közt leli sirját.

4. Febr. — 1828. X' Keresztények üldözései kezdődnek Törökországban.

5. Febr. — 1458. Podiebrád György Hunyadi Mátyást a' magyar határhoz Strasznitzba kíséri, hol Szilágyi Ersébbtel sok főpapokkal 's nemesekkel vár reája. — 1679. Frantzia 's Németország közt helyre áll a' béke. — 1735 született ditső hazánkfia Fő Hadi — Tarmester, B. Kray Pál Késmárkon. — 1814. Napoleon Caulincourtot Chatillonban, melly Jan. 14-kén Congressus helyévé választott, felruházta minden hatalómmal a' megszerzendő béke iránt. — 1828. X Károly megnyitja a' Frantzia kamarát egy beszéddel: A' Navarini győzelem Frantzia Ország ditsősége. Algier körülfogva (blockirt) marad.

M i é r t?

Ezután *Hová?* — életidő — sorskülömbőség nélkül mindenkitől bátor vagyok ezt kerdezni: *Miért?* — A' maga lételet, a' kívülötte lévő tárgyakból észrehevő lélek, az életre nézve legelébb is ezt a' kérdést teheti 's teszi is fel maga eleibe, ha ugyan okról okra emelkedve, annak felséges tzélját, méltóságos rendeltetését

Toldalék a' M. Kurírhoz.

megezmérni, és a' szerént munkálkodni igyekeznek. — Ezt kérdem a' dajka kezén rengő kisdedtől szeméi közzé mosolygva, midőn azért, hogy jádzó eszköze kezéből le esett, keserves pityergésre fakadt. — Ezt — a' barna fürtű ifjú szerelme után epedő szöke Leánykától, ki, míg érzéketlen imádottja a' szelid kebelnek vizsontszerelmet óhajtó hevével játszik: sírva sír a' halavány höld bádjadtt világánál, az esthomályba dűlt ligetben, vagy a' zúgó patak habjaira hajlott fűz magány 's tsend lepte árnyékában — 's hozzá simúlva így kérlelem a' kis bohót: „Látod *miért?*“ — Ezt kérdem én sok házasoktól is, kiket vagy a' Szüléi kény, vagy a' világszabta törvények vasjárma, vagy a' telhetetlen haszon vágy, vagy egy hirtelen lobbanó 's hamar halál hideggé fagyó indulat kötött egygyüvé, midőn a' vélt menyiny helyett poklot ölelnek meg egymásba, midőn képzelt paradítsomjok, mint őszszel a' természet elhervad, 's rövid életű kellemeinek szép világa, lelket kétségbe ejtő, örömríkató, 's szívbékesség dűlő pusztává kietlenül körülöttök. — Ezt kérdem a' zokogva panaszkodó Szüléktől, midőn nekik a' fiú az aggasztó gondokért háládatlansággal kamatol. — Ezt kérhetem igen méltán, a' goromba lelkű fősvénytől, ki, míg kints vágya kielégíthetetlen indulatinak szive nyugodalmával áldozik: pusztító féregként dűlva felebarátjai nyugalmát, kezét lelkével egygyüt el disztelelti. — Ezt kérdem a' kevélytől, ki az esztelenség halálos éjszakában megfelejtkezve hiú eredetéről, óriássá magasztalt törpesége mellett igen is gyáva számos erőtlenségeit esmérni, vagy tudni akarni. Ki az emberiséget magához mérve úgy nézi, mint egy Sclávtsoportot, melytől nagyra vágyó gögje elakarja a' szabad emberiségnek azon méltóságát rabolni, melybe a' Teremtő még akkor helyeztete mindenkit, mikor az

embert — emberré teremtette. — Ezt kérdem a' hirsomjótól epedő lélektől, melly kész a' gyengébbet futásából kiütni, tsak hogy az emberek kedvező vélekedéseit, mellyek mint a' Tavasz kellemei változók, meg nyerhesse. — Ezt kérdem a' törpe lelkű irigytól, kinek szívét pokolláng 's ezer vipera emészti, mikor a' mások szerentsés lépéseit ördög szemekkel kíséri, 's a' szenvedő emberiség érzékeny jajj szavára sátán katzajra vonódnak ajaki. — Ezt kérdem a' Túdostól, ki az élöktől elvonulva éjjeli lámpásánál sáppadoz: ha tapasztalom, hogy a' kopott körmű szorgalom hijjában fáradoz, és hogy az érdemnek borostyánok e' bujdosó tsillagban ritkán teremnek. — Ezt kérdem az erény emberkedő barátjától is, mikor látom, hogy az Isten-telenség még azt a' mankót is kész kaján kezével tőle elragadni, mellyel ingadozó lépéseit a' tövispályán gyámolgatta. Ezt kérdem ezeknélfogva magamtól, mikor a' változások végetlen lántzában, melybe különben az égi hármónia mindenütt egységre törekedik — sok olyan történetek fonódnak együvé, mellyek megfejthetetlen mesék az én Lelkem előtt. — Sajnálkodva kell ezt kérdenem némely Költőinktől is, — kiknek lantjok zeng, — kiknek kobozzok döng, — de a' kik Heliconra fakókotsin járnak a' paripa vizért, 's tsak az híjok — hogy nem Pöeták. — Ezt kell kérdenem sok olyanoktól is, — kiknek ámbár teljes életekben nem vólt egyéb dolgok — a' négy lábbon futó kurta farkú res nullius hajhászásánál; még is Uram-Bátyám — 's Uram Ötsém társaságában olyan dolgokat vakmerők feszegetni, mellyekhez egyátaljánban nem tudnak, de nem is tudhatnak, 's valamely tárgyat tsak azért vitatnak, még pedig böv — 's következőképpen kevés nyomtatú szavakkal, mivel — az Isten bűnül ne vegye — a' mai világban modi olyan dologba is bele

szóllani, a' mihez semmit nem értünk. — Sok Hazámfiától — sok tekintetben kérhetném még ezt a' kis kérdést: de

Hanem még is meg merem azoktól legutóltra kérdezni, kik hazáfiúságokat abban akarják kimutatni; — hogy édes hazánk valóban nem a' leg virágzóbb sorsa felett, a' segedelemért kétségbe esetten kiabálnak, a' nélkül, hogy sokszor volna okok reá, 's a' nélkül, hogy tudnának vagy akarnának rajtad segíteni — kedves haza! — 's hasonlók a' forró hidegletésben sínlődő kotlóstyúkhoz, mely a' tolla melege által életet nyert kátsaporontyok után víztől irtódzva futos a' tó partja körül, 's a' természettől bele adatott anyai aggodalmakat idomtalan hangon sikoltozza. Angyán M.

Nem kell nyomón járni.

Mi Magyarok eddig mint tulajdon mind figurás értelemben azt tartók: Nyomonn járj; egy derék német Író pedig azt mondja: „Nem kell nyomón járni.“ — Ez az állítás nem éppen oly paradoxum, mint talán első tekintetre némelyeknek látszhatik. — Olasz országban utazván (1802) ily vi'sgáloást tesz az útról, barátjához irt levelében ezen Író.

„Felháborodik az ember vére, midőn az utazót út-örzés 's vám fejében jól megfizettetik, és ez alig bír a' sárból tsak anynyira is kivetzkelődni, hogy ezt a' pénzt megfizethesse. Az országútak az első politziazikkelyek ugyan, de a' mellyekről tsaknem mindenütt utóljára gondoskodnak. — Út-örzés, vám 's portapénz kifejezéseknek tsaknem semmi értelmek sints, hogy ha azokból az országlatra azon kötelezetés nem háramlik, hogy az országútról gondoskodjék; 's az ország lakosí tsak akkor tartoznak pótlékkal,

ha azon jövedelmek nem elegendők. — Mert a' nemzetnek kétségenkívül van jussa minden úgy nevezett királyi vagy nemzeti jövedelmek természetit 's tzeljät megvi'sgálni, és azon lenni, hogy kimutattassék, van e' reá szükség, 's illő végekre fordittatik e'? Ez a' polgári társaság megfogásából természetesen következik, ha szinte erről a' Justiniánus törvényeiben egyszó nem áll is, melly Jus publicumnak átaljában a' legsilányabb, a' mit emberi ész tsak kigondolhatott; ha még olyan derék lenne is, mint polgári törvény. — Még egy nagy vigyázatlanság van az útakra ügyelésnél, melynek elhárítása nélkül tartós munka 's temérdek költséggel sem fogunk boldogúlni. Nem iparkodnak a' káros nyomonn járást kéménységgel megszüntetni. — Tsak anynyi mintha semmi rendelés sem volna az iránt, oly kevéssé ügyelnek erre. — Mathesis szerint megmutathatni, hogy azon rossz szokás, nyomonn járnai, kivált terhes szekérrel, a' legjobb legszilárdabb töltéseket is rövid időn okvetetlen el rontja. — Ha egyszer a' kerekvágás megvan, akármennyit lehet töltögetni, kavitolsolni, kópistolni, bűnközni az útát, mind hijjában; sohasem kapja meg az elébbeni szilárdságát; az első reámenő szekér mindjárt kikotorja ismét a' régikerekvágást, 's még gonoszabbá teszi a' rosszszat. Ha ismét más nyomot akarnak verni, ez is szintoly hamar ki lesz kotorva; 's így megy ez több kerekvágással is, míg az egész országút minden segedelem 's irgalom nélkül tenkre leszsz. De ha az út tsak valamennyire is rendbe tartatik, hogy egy szekér se menjen az őt megelőzöttnek nyománn, úgy sem kerekvágás 's nyom nem fog lenni, hanem úgy szólván, minden kerék egy egy bűnkő tisztét követi el, 's a' helyett, hogy veszedelmesen rontaná az útát, a' nyomás szüntelen változása által segitendő inkább tetemesen javítani azt.

A' nem nyomonn járás által a' lovak is szüntelen változtatják lépteiket, tapodtjaikat, 's ugyan az áll a' barmok patkóikról 's körmeikről, a' mi a' szekerek kerekjeiről mondatott. — Hoszszú útamban tsaknem mindenütt láttam én kárát ezen roszz szokásnak, 's a' menynyire emlékezem tsak Hannoverában tartanak szorosabb rendet ezen roszz eltávoztatására.“

Ez még 1802 irattatott. Az értelem általános kifejlődése, azólta sok jóra megtanítá a' mívelt német országiakat, 's a' többek közt e' tárgyban is hasznos javítások tétettek. — Kivánatos vólna, hogy a' jó példából tanúlván, követnők azt mi is hazánkban. — 'S most inkább mint valaha, midön arról lesz szó, hogy a' külkereskedés eleven lábba áljon, mert én úgy hiszem, hogy míg útaink roszzaságok miatt a' belső kereskedés anynyira akadozva megy, hogy 15 mértföldnyi távolság anynyi külömbséget tesz a' gabona árában, hogy ugyan anynyi menynyiségű gabona 14 forint a' L—i piatzon, mely a' M—in tsak 7 forint: a' külkereskedéstől, alkalmasint híjában várjuk boldogulásunkat.

Azt kívánom mond R. János Jakab „Considerations sur le Gouvernement de P—“ tzm alatt esméretes phantasiáiban, hogy egy P—i gyermek olvasni megtanúlván, hazájáról írt dolgokat olvasson; hogy 10 esztendő korában annak minden terményeit ismerje; 12 e. korában minden tartományait, útjait, városait; 15 e. korában minden történeteit tudja; 16 e. korában minden törvényeit, 's ne legyen egész P—ban egy szép tett sem, egy nevezetes ember sem, mellyet 's a' kit ő nem ismérne, és esze, lelke szíve el ne vólna -telve azzal, hogy tüstént számot ne tudna adni

akármelyikről.“ — Ezen valóban minden jó haza figyel-
mére méltó szavakat ez előtt mintegy 24 esztendővel
hozta elő b. e. Schwartnerünk derék Statistikájában,
azon megjegyzéssel, hogy változtassuk a' P—t H (Hong-
rie) ra 's tegyük ugyan azt, a' mit R. javallott a' P—knak.

Úgy látszik igen sokunkra nézve el veszett ezen
igen jó tanács. Talán sokan nem értették a' magyar
országról németül írt Statistikában a' frantziai nyelven
citélt derék helyet, 's nem tudták hogy a' P. annyit
tesz mint Pologne, Lengyel ország, — a' H. — Hong-
rie — kedves magyar hazánk; vagy sokaknak szemek
eleibe sem akadt e' jeles munka: imé akartam azt itt
is közleni, 's minden jó hazafiaknak ajánlani, hogy ha
mi ily szerentsések nem valánk is e' szerént neveltet-
ni: a' kiknek módjok van benne, azon iparkodjanak,
hogy sok reánk nem tartozó tárgyak helyett, ifjaink
már gyenge korokban fordítsák figyelmeket azokra,
mellyek reánk, mint magyarokra tartoznak. Szépek
a' római régiségek 's más eddig ifjaink eleibe adott ne-
vezetességek; de hazánkat, állásunkat ismerni tanulni
's jól is tudni: nem tsak szép; hanem hasznos, sőt
múlhatatlanul szükséges is, ha — — — —

Fő Tisztelendő Tóth Ferentz Úrhoz, a' túl a' Dunai
Fő Tiszteletű Egyházi Vidék Superintendenséhez, —
midőn 1831-kén esztendőben a' Göttingai Universitas
által Szent Hittudomány Doctoráváj tétetnék.

Boldog! ki lelkét tsak nemes és igaz

Munkára adván, éli le napjait;

Ki jót mivelní — boldogítani —

Áldani — szive szerént törekszik. —

Tedd bár az észak jégzivatarba fült

Tájába — 's délnek puszta vidékibe; —

Ott is tavaszt teremt szívének
 Helybe hagyása — öröm szavakkal.
 De boldog embertársai közt is Ő; —
 Kitűnik áldott Erdeme a' setét
 Fondorkodás truttzára, mint Nap
 Menyköveket lövelő ködökből.
 Ma sem hideg — nem tompa az emberi
 Szívérzet ahoz — kit magasabb arány
 Hevitve, hinti szélyel angyal
 Élete műveit a' Hazában.
 Te is megyénk Fő Pásztor *Tóth Ferentz*
 Te is — mi boldog 's nagy jutalommal élsz!
 Neved nem dúlja el rögébe
 A' Temetőnek erős Királya.
 Nem tsak Hazánk szép édene — nem tsak a'
 Magyar Sion nyújt zöld olajágakat —
 Hogy Istent esmérni 's imádni
 Ah! Te kegyes — magyarul tanítál, —
 Ím Albiannak Böltsei is kötik
 Olajfa gajból font koszorújokat
 Néked; — Göttinga Doctorává
 Kent fel egekből eredt hitünknek. —
 Soká taníts bölts Férjfiú, még soká
 Minket, miként kell jutni el a' ditső
 Tzélhoz — 's felszálni égi honnunk
 Lángpalotáiba — szent Atyánkhoz;
 Mint keljen a' földrészt alaton porát
 Lerázni lelkünk tiszta erőinek, —
 'S a' testi vágyak ostromába
 Mint tzitadella — merőn meg álni.
 Most a' Jelenkor, majd az utóvilág
 Tisztel: 's ha elhúny is hiú életed,
 Sirormod zordon éjelét fel
 Tördeli virtusaid világa.

A. M.

 Rejtett szó.

Első részemet a' vadonoknak bokrai termik,
 Vég tagom érzésink' — a' rosztól megkülönböztik
 Gondokat öldöklő nedvel vidorítlak egészen,
 Romjaimon Laurust szede egy szép lelkű Pöetánk.

 Megfejtés, a' 10. számban: Szán.